EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 15.12.2005
KOM(2005) 648 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI

raginantis Tarybą pradėti taikyti Europos bendrijos steigimo sutarties 251 straipsnį priemonėms dėl išlaikymo prievolių pagal Sutarties 65 straipsnį

KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI

raginantis Tarybą pradėti taikyti Europos bendrijos steigimo sutarties 251 straipsnį priemonėms dėl išlaikymo prievolių pagal Sutarties 65 straipsnį

1. TEISINĖS IR INSTITUCINĖS APLINKYBĖS

1.1. Bendrijoje išlaikymo prievolėms taikomi teisės aktai

Išlaikymo prievolės yra neatskiriama 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – Briuselio I reglamentas)[1] taikymo srities dalis. Šiuo reglamentu pirmiausia nustatomos teismų kolizinės normos, pavyzdžiui, 5 straipsnio 2 dalyje numatyta speciali nuostata dėl išlaikymo prievolių. Be to, jame nustatytos teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo taisyklės, taikomos ir valstybių narių sprendimams dėl išlaikymo prievolių. Reikia pažymėti, kad Briuselio I reglamento 57 straipsnio 2 dalyje aiškiai atkreipiamas dėmesys į tai, kad „*su administracinėmis institucijomis sudaryti arba jų patvirtinti susitarimai dėl išlaikymo įsipareigojimų*“ laikomi autentiškais dokumentais.

Išlaikymo prievolės taip pat įtrauktos į 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 805/2004, sukuriančio neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (toliau – EVR reglamentas)[2] taikymo sritį. Šiuo reglamentu užtikrinamas laisvas teismo sprendimų, pripažintų Europos vykdomaisiais raštais, judėjimas visose valstybėse narėse. Sprendimai dėl išlaikymo apibrėžti šiame reglamente; be to, jame, kaip ir Briuselio I reglamente, aiškiai pabrėžiama, kad autentiškais dokumentais laikomi su administracinėmis institucijomis sudaryti arba jų patvirtinti susitarimai dėl išlaikymo (4 straipsnio 3 dalies b punktas).

Tačiau išlaikymo prievolės nebuvo įtrauktos į 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantį Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (toliau – naujasis Briuselio II reglamentas)[3]. Apie jo netaikymą išlaikymo prievolėms aiškiai patvirtinama reglamento 1 straipsnio 3 dalies e punkte bei 11 konstatuojamoje dalyje.

1.2. Bendrijos teisės aktų, reglamentuojančių išlaikymo prievoles, reformos projektas

1.2.1. Trumpas Tarybai pateikto reglamento pasiūlymo pristatymas

Remdamasi Europos Sąjungos Vadovų Tarybos Tamperėje (1999 m. spalio 15–16 d.) ir Briuselyje (2004 m. lapkričio 4–5 d.) išvadomis, Komisija pateikė Tarybai reglamento pasiūlymą įgyvendinant tarpusavio pripažinimo programą panaikinti kliūtis, kurių šiandien vis dar pasitaiko išieškant išlaikymo išmokas Europos Sąjungoje. Šiuo būsimuoju reglamentu

---

[1] OL L 12, 2001 m. sausio 16 d.
[2] OL L 143, 2004 m. balandžio 30 d.
[3] OL L 338, 2003 m. gruodžio 23 d.

siekiama sukurti teisėtus išlaikymo kreditorių lūkesčius atitinkančias teisines sąlygas. Reglamentas turėtų jiems padėti lengvai, greitai ir dažniausiai nemokamai gauti vykdomąjį raštą, kuris galėtų laisvai judėti Europos teisingumo erdvėje ir kuriuo remiantis taptų įmanoma reguliariai išieškoti mokėtinas sumas.

Siekiant sukurti šias naujas teisines sąlygas, reikės imtis veiksmų, apimančių daugiau už dabartinių mechanizmų kosmetinį pagrąžinimą. Bus imtasi priemonių visose svarbiausiose teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose srityse: tarptautinės jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo ir vykdymo, bendradarbiavimo ir tinkamos civilinės teisenos kliūčių šalinimo, ypač gerinant naudojimąsi informacija, susijusia su skolininkų padėtimi, nesvarbu, kurioje ES šalyje jie gyventų. Šios bendros priemonės bus kiek įmanoma sujungti į vieną Bendrijos reglamentą.

Ši iniciatyva yra ilgo svarstymų ir konsultacijų proceso rezultatas: buvo finansuota lyginamosios teisės studija (2003 m.), parengta ir paskelbta žalioji knyga (2004 m.), organizuoti ekspertų susirinkimai (2003–2005 m.) ir padedant nepriklausomam ekspertui atliktas poveikio vertinimas, kurį prižiūrėjo 2005 m. keturis kartus posėdžiavusios įvairių tarnybų iniciatyvinės grupės.

1.2.2. Teisinis reglamento pasiūlymo pagrindas

Tarybos reglamento pasiūlymas dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje yra Komisijos teikiamas pagal Europos bendrijos steigimo sutarties 61 straipsnio c punktą ir 67 straipsnio 2 dalį.

Taigi tai yra pasiūlymas, susijęs su teisminiu bendradarbiavimu civilinėse bylose, apibrėžtu Sutarties 65 straipsnyje ir apimančiu „*su šeimos teise susijusius aspektus*“, kaip nurodyta Sutarties 67 straipsnio 5 dalies antrojoje įtraukoje. Dėl šios priežasties jam netaikoma bendro sprendimo procedūra, o Taryba turi priimti pasiūlymą vieningai, pasikonsultavusi su Europos Parlamentu.

2. PROBLEMATIKA

Po Nicos sutartimi padarytų pakeitimų 67 straipsnio 5 dalies antrąja įtrauka teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose išskaidomas, kadangi 65 straipsnyje numatytoms priemonėms taikoma 251 straipsnio bendro sprendimo procedūra, „*išskyrus su šeimos teise susijusius aspektus*“.

Taigi nuo 2003 m. sausio 1 d., kai įsigaliojo Nicos sutartis, galioja dvi sistemos: bendro sprendimo procedūra, tapusi įprasta teisės procedūra, ir Tarybos, pasikonsultavusios su Europos Parlamentu, vieningas sprendimo priėmimas, kuris yra išimtinė sistema, taikoma „*priemonėms*“, susijusioms su „*šeimos teisės aspektais*“.

Šį skirtumą paprastai nesunku nustatyti. Pavyzdžiui, niekas negali ginčyti, kad pagal Sutartį šeimos teisei priklauso aspektai, susiję su santuoka ir tėvų pareigomis.

Kai naujajame Briuselio II reglamente norėta panaikinti *exequatur* procedūrą sprendimams dėl bendravimo teisės, buvo pripažinta, kad šis teisės aktas turės įtakos nacionalinių teisminių sistemų veiklai šeimos teisės srityje. Vieningo sprendimo priėmimo taisyklės išsaugojimas nepaisant Nicos sutarties įsigaliojimo padėjo užtikrinti, kad jokia Bendrijos teisės norma,

susijusi su asmeniniais santykiais šeimoje, ypač po santuokos nutraukimo (globos teisė, bendravimo teisė, neteisėtas vaikų išvežimas ir kt.), nebūtų priimta be valstybių narių sutikimo.

Taigi vieningo sprendimo taisyklė yra geriau suprantama, kai tik sprendimas susijęs su esminiais šeimos santykių aspektais, ir kai Bendrijos teisės aktų leidėjas daro įtaką pačiai šeimos organizacinei struktūrai. Nekyla abejonių, kad sprendimo dėl globos teisės ar bendravimo teisės pripažinimas ar nepripažinimas iš esmės tiesiogiai veikia asmeninius tėvų ir vaikų santykius, taip paveikdamas šeimos santykių pusiausvyrą; o šeimos santykiams valstybėse narėse didelę įtaką daro skirtingos teisinės ir kultūrinės tradicijos.

Tačiau esama sričių, kuriose šis ryšys su šeimos santykių pusiausvyra nėra toks akivaizdus, ir kuriose Sutarties 67 straipsnio 5 dalies antrosios įtraukos taikymas duoda itin menkų rezultatų. Viena iš tokių sričių yra išlaikymo išieškojimas.

Šiame kontekste reikėtų atsižvelgti į mišrų pačios išlaikymo prievolės pobūdį: jos pagrindas yra šeimyninis, tačiau įgyvendinimas – piniginis, kaip bet kurios kitos skolos.

Taigi kaip jau buvo minėta, Bendrijos teisės aktų leidėjas iki šiol visuomet laikėsi nuomonės, kad įprastinės teisės nuostatos teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose srityje galėtų būti išplėstos, įtraukiant išlaikymo prievoles kaip bet kurias kitas skolas. Todėl Briuselio I reglamentas, perimdamas 1968 m. rugsėjo 27 d. Briuselio konvencijos struktūrą, neapima šeimos teisės, tačiau įtraukia į savo taikymo sritį išlaikymo prievoles. Naujasis Briuselio II reglamentas, priešingai, apibrėžia svarbiausią šeimos teisės dalį (santuokos nutraukimas, tėvų pareigos), bet neįtraukia išlaikymo prievolių. Galiausiai EVR reglamentas, į kurį įtraukiamos ir skolos už išlaikymą, buvo priimtas pagal bendro sprendimo procedūrą.

Akivaizdu, kad naujasis Komisijos pasiūlymas dėl išlaikymo prievolių pateikiamas skirtingame kontekste. Priešingai negu Briuselio I reglamentas ir EVR reglamentas, jis yra susijęs vien tik su išlaikymo prievolėmis ir numato joms konkrečias nuostatas; o abiejuose pirmiau minėtuose reglamentuose išlaikymo prievolės buvo tik šalutinė bendrų civilinių pretenzijų nuostatų taikymo srities dalis. Kadangi šiame reglamento pasiūlyme aptariamos tik išlaikymo prievolės, tai jau savaime apibūdina jo teisinį pobūdį.

Dėl išlaikymo prievolių šeimyninio pagrindo jį reguliuojantys konkretūs Bendrijos teisės aktai yra susiję su šeimos teise, kaip apibrėžta Sutarties 67 straipsnio 5 dalies antrojoje įtraukoje, todėl jis nepriklauso įprastai teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose teisei, kurią reglamentuoja bendro sprendimo procedūra.

Ši išvada yra teisiškai neišvengiama, tačiau nepakankama. Nors išlaikymo prievolės yra „susijusios“ su šeimos teise, jos yra ypatinga šios srities šaka. Teismo sprendimu ar panašiu aktu nustačius ir įteisinus išlaikymo prievolės egzistavimą, ji tampa skoliniu įsipareigojimu ir yra reguliuojama teisės normų, paprastai nelabai besiskiriančių nuo turtinės teisės normų. Būtent dėl šios priežasties išlaikymo prievolės buvo įtrauktos į Briuselio I reglamento taikymo sritį.

Jei Bendrijos teise siekiama vien supaprastinti sprendimų dėl išlaikymo priėmimą, užtikrinti jų laisvą judėjimą ir įgyvendinimą visoje Europos Sąjungoje, tokiu būdu užtikrinama tik kreditoriaus teisė kreiptis į teismą ir skolos faktinis išieškojimas. Šiame kontekste Bendrijos teisės aktai labiausiai susiję su turtine teise. Be abejo, išlaikymo prievolė yra ypatingo pobūdžio, tačiau tai vis dėlto skola, išieškotina pinigų suma; jos išieškojimo priemonės yra

lengvai nustatomos ir taikomos kitiems sprendimams finansų srityje: suvienodintų tarptautinės jurisdikcijos taisyklių taikymas, visoje Europos Sąjungoje pripažįstamo vykdomojo rašto išdavimas, banko sąskaitų ar atlyginimo areštavimas, veiksmingo valstybių narių bendradarbiavimo įgyvendinimas siekiant pagerinti esamų teisės priemonių funkcionavimą.

3. NUMATOMAS SPRENDIMAS

Remiantis Sutarties 67 straipsnio 2 dalies antrąja įtrauka, Taryba, pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, gali vieningai nuspręsti 251 straipsnyje numatytą procedūrą taikyti visoms ar kai kurioms Sutarties trečiosios dalies IV antraštinės dalies sritims. Taigi teisiškai įmanoma išlaikymo prievolių sritį perkelti iš vieningo sprendimo procedūros į bendro sprendimo procedūrą.

Toks Tarybos sprendimas, „lieptas“ tarp vieningo sprendimo ir bendro sprendimo priėmimo, būtų dvigubai naudingas. Pirmiausia jis atitiktų ypatingą išlaikymo prievolių pobūdį. Nors niekas negalėtų paneigti, kad išlaikymo išmokos ir šeimos santykiai yra glaudžiai susiję, vis dėlto išlaikymo išieškojimas nedaro tiesioginės įtakos šių santykių esmei. Skirtingai nuo sprendimo dėl bendravimo teisės, sprendimo dėl išlaikymo vykdymas niekuo nekeičia tos pačios šeimos narių asmeninių santykių pobūdžio ir formų. Taigi vieningo sprendimo taisyklė, kuria pirmiausia siekiama atsižvelgti į šeimos organizavimo būdus valstybėse narėse, nėra būtina išlaikymo prievolių srityje.

Be to, šio „liepto“ sukūrimas leistų konkrečioms išlaikymo prievolių taisyklėms nustatyti tokią pat teisėkūros procedūrą – paliekant Europos Parlamentui tokias pat prerogatyvas – kaip ir tą, kuri yra taikoma kitiems teisės aktams (pavyzdžiui, EVR reglamentui), nustačiusiems bendrą išlaikymo ar bet kurios kitos skolos išieškojimo tvarką.

Todėl atsižvelgiant į patį išlaikymo prievolių pobūdį ir teisines aplinkybes, kuriomis iki šiol Bendrija veikė šioje srityje, atrodo teisiškai reikalinga ir politiškai siūlytina taikyti išlaikymo prievolėms bendro sprendimo procedūrą, numatytą Sutarties 251 straipsnyje.

4. IŠVADA

Atsižvelgdama į tai, kas pirmiau išdėstyta, Komisija siūlo Tarybai remiantis Europos bendrijos steigimo sutarties 67 straipsnio 2 dalies antrąja įtrauka Sutarties 251 straipsnyje numatytą procedūrą pradėti taikyti 65 straipsnyje numatytoms priemonėms dėl išlaikymo.

PRIEDAS

TARYBOS SPRENDIMAS

dėl Europos bendrijos steigimo sutarties 251 straipsnio taikymo priemonėms dėl išlaikymo prievolių pagal Sutarties 65 straipsnį

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA

atsižvelgdama į Europos bendrijos steigimo sutartį, ypač į jos 67 straipsnio 2 dalies antrąją įtrauką,

atsižvelgdama į Europos Parlamento nuomonę,

kadangi:

1) Po Amsterdamo sutarties įsigaliojimo Europos bendrija yra kompetentinga priimti teisminio bendradarbiavimo civilinėse bylose priemones, numatytas Europos bendrijos steigimo sutarties 65 straipsnyje;

2) Po Nicos sutartimi padarytų pakeitimų, remiantis 67 straipsnio 5 dalies antrąja įtrauka, 65 straipsnyje numatytos priemonės, išskyrus su šeimos teise susijusius aspektus, Tarybos priimamos pagal 251 straipsnio procedūrą;

3) Remiantis Sutarties 67 straipsnio 2 dalies antrąja įtrauka, Taryba, pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, priima vieningą sprendimą 251 straipsnyje numatytą procedūrą taikyti visoms ar kai kurioms Sutarties trečiosios dalies IV antraštinės dalies sritims ir atitinkamai suderinti su Teisingumo Teismo įgaliojimais susijusias nuostatas;

4) Po Nicos sutarties įsigaliojimo teisminis bendradarbiavimas civilinėse bylose reglamentuojamas pagal dvi skirtingas sistemas: bendro sprendimo procedūrą, tapusią įprasta teisės procedūra, ir vieningą sprendimą, kurį priima Taryba, pasikonsultavusi su Europos Parlamentu, kuri yra išimtinis režimas, taikomas priemonėms, susijusioms su šeimos teisės aspektais;

5) Riba tarp šeimos teisei taikomų ir kitų priemonių kartais sunkiai nustatoma; tas pat pasakytina ir apie išlaikymo prievoles, kurios yra mišraus pobūdžio – susijusios su šeimos teise, kadangi išlaikymo prievolė paprastai kyla iš šeimos santykių, bet kartu piniginės, kadangi ši prievolė yra skola, kurią sudaro konkreti pinigų suma;

6) Taryba jau atsižvelgė į šią ypatybę, priimdama 2000 m. gruodžio 22 d. reglamentą Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo, į kurio taikymo sritį įtrauktos išlaikymo prievolės, tačiau neįtraukta šeimos teisė;

7) Be to, po Nicos sutarties įsigaliojimo 2004 m. balandžio 21 d. Reglamentas Nr. 805/2004, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą, buvo priimtas pagal 251 straipsnio procedūrą, nors jis ir taikomas išlaikymo prievolėms;

8) Atsižvelgiant į išlaikymo prievolių srities specifiškumą, reikėtų nuspręsti, kad nuo šiol išlaikymo prievoles reglamentuos 251 straipsnyje numatyta procedūra;

9) Kaip apibrėžta prie Europos Sąjungos sutarties ir Europos bendrijos steigimo sutarties pridedamo protokolo dėl Danijos pozicijos 1 ir 2 straipsniuose, Danija nedalyvauja priimant šį sprendimą ir todėl nėra jo saistoma ir neprivalo jo taikyti;

10) Pagal prie Europos Sąjungos ir Europos bendrijos steigimo sutarčių pridedamo Protokolo dėl Jungtinės Karalystės ir Airijos pozicijos 3 straipsnį Jungtinė Karalystė ir Airija pranešė apie savo norą dalyvauti priimant ir taikant šį sprendimą,

NUSPRENDĖ:

1 straipsnis

Nuo 2006 m. birželio 1 d. Taryba, priimdama Sutarties 65 straipsnyje numatytas išlaikymo prievolių priemones, sprendžia pagal Sutarties 251 straipsnyje numatytą procedūrą.

2 straipsnis

Sutarties 251 straipsnis taikomas Europos Parlamento nuomonėms, Tarybos gautoms iki 2006 m. birželio 1 d., dėl priemonių pasiūlymų, dėl kurių Taryba, remdamasi šiuo sprendimu, sprendžia pagal 251 straipsnyje numatytą procedūrą.

Priimta Briuselyje,

Tarybos vardu